

VIGGO HØRUP
(1841-1902)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884EDVARD
BRANDES
(1847-1931)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884Redaktionschef
Mads Zacho
TeglskovDebatredaktører
Silja Thøgersen,
Susan Knorrenborg,
Oliver Kløvedal Reich,
Magnus Barsøe og
Kenneth LundJourhavende
Magnus BarsøeKronikredaktør
og leder af
lederkollegiet
Marcus RubinDebat
Rådhuspladsen 37,
1785
København V
Telefon, Debat
33 47 12 00
Telefon, Kronik
33 47 24 03

Dyr nakkes, så familien Danmark kan få sig et pusterum og et skævt smil på læben

Udtalt formidler tv-programmet 'Nak & æd' den holdning, at dyr er underlagt mennesker og derfor kan nakkes og ædes, som vi lyster.

DYREETIK

JACOB BIRKLER OG MICKEY GJERRIS,
HHV. FILOSOF, PH.D., FORFATTER OG
FOREDRAGSHOLDER OG BIOTIKER, PH.D.,
FORFATTER OG FOREDRAGSHOLDER

De fleste kender til det at slappe af med lidt underholdning foran fjernsynet. Et populært program i denne genre er 'Nak & æd' på DR, hvor Nikolaj Kirk og Jørgen Skoubo spiller maskuline rollefigurer og småpinlige 'tø-hø'-onkler. Mere end en halv million danskere ser med, når de forsøger at nakke og spise et dyr – eller alternativt må spise et langt mere klamt dyr, hvis det ikke lykkes at nakke det særligt udvalgte offerdyr.

Umiddelbart kan det synes meget uskyldigt. Men underholdning er fortællinger, og enhver fortælling indeholder nogle værdier.

Det er helt åbenlyst, at en debat i 'Deadline' på DR 2 udtrykker værdier, men det er også tilfældet for et program som 'Nak & æd'. Det gør alle fortællinger. Fortællinger, der som H.C. Andersens eventyr og Karen Blixens historier vil bevæge deres modtagere mod et særligt syn på mennesket og verden. Forstået således er både Homer og Homer Simpson med til at danne vores etik.

“
At vi historisk har dræbt og spist dyr, er ikke et gyldigt argument for at fortsætte med denne praksis

'Nak & æd' viderebringer en særlig forståelse af forholdet mellem menneske og dyr til seerne. Et forhold, hvor mennesket har magt og ret til at 'nakke' dyr og spise dem, og hvor dyr kan reduceres til et klamt måltid for at bibringe lidt frydefuld kulinarisk væmmelse til seerne. Alt

foregår med største selvfølgelighed, selv om de værdier, som styrer programmets forståelse af andre levende væsner, på ingen måde er en selvfølge. Tværtimod bygger programmet på en fejlslagen argumentation, og i aftenunderholdningens uskyldsskær forsøger det at sælge nogle særdeles problematiske holdninger og værdier til danskerne.

'NAK & ÆD' hviler især på disse tre moralske præmisser:

- Der er tale om public service, hvor børn og voksne lærer noget om dyr og natur på en underholdende måde.
- Programmet hylder forståelsen af vejen fra jord til bord – der nakkes og ædes lokalt.
- Der nakkes kun dyr, som ikke er på listen over truede arter. Dette er programmets etiske håndvask, der skal retfærdiggøre, at dyr dræbes for at skaffe familien Danmark et pusterum og et skævt smil

på læben. Men disse præmisser er sårbar over for et kritisk eftersyn. Ingen kan være imod oplysning om dyr, mennesker og den natur, vi er en del af. Men heraf følger ikke, at vi som mennesker skal nakke dyrene, tværtimod.

Det forhold, at vi historisk har dræbt og spist dyr, er ikke et gyldigt argument for at fortsætte med denne praksis. Det er sandt, at mange opfatter det at spise kød som 'naturligt', og i programmet iscenesættes det ofte som en del af en naturlig maskulinitet at nakke og æde dyr. Det er imidlertid ikke fysiologisk nødvendigt at spise kød, og i en situation, hvor der findes alternativer, er argumentet uholdbart. At nakke og æde dyr er et aktivt valg helt på linje med det valg, som veganere og vegetarer træffer, selv om det kan være svært at få øje på i en situation, hvor den kulturelle norm tilsiger, at kød er et naturligt valg. Men at nakke og æde dyr er ingen selvfølge og bør ikke fremstå som

■ Det mindste, man kan kræve af en public service-station, er, at programmet tager diskussionen og gør det synligt for seerne, at det at nakke og æde dyr ikke er en naturlig retfærdighed eller selvfølge, men et aktivt etisk valg, skriver filosof og biotiker. Foto: DR

letbeten underholdning, men problematiseres i programmet.

DET AT TILBEREDE kød fra dyr i tæt forbindelse med stedet, hvor det skydes, efterlader heller ikke pudsecrème til den glorie, som programmet gerne vil pudse. Det svarer til at legitimere et drab ved at forsikre om, at det sker med en skarp kniv. Der er god grund til at forholde sig kritisk til monokulturer i landbruget, globaliseringen af fødevarerproduktionen og den fremmedgørelse over for naturen, der følger af en voksende takeawaykultur og lukker heller ikke den etiske diskussion. Det er naturligvis bedre, end hvis de herre lavede stuvning af den sidste albatros.

Men fra et dyreetisk synspunkt er det ikke et spørgsmål om, hvor truet dyret er, men om, at det overhovedet er et dyr. Et dyr, hvis liv vi vælger at afslutte før tid, fordi vi skal producere underholdning til aftenkaffen. Vi kan ikke leve uden at slå ihjel, men drabet på et dyr må dog skulle begrundes i mere end det.

Det største problem, som 'Nak & æd' udstiller, er derfor måden, hvorpå et komplekst problem, der rummer grundlæggende værdier, gøres til underholdning. Selv om programmet kan kategoriseres som letbeten underholdning med indlagte tø-hø-effekter i passende doser, er det med til at forme seernes syn på verden i almindelighed og på dyr i særdeleshed. Udtalt formidler den holdning, at dyr er underlagt mennesker og derfor kan nakkes og ædes, som vi lyster.

Men skal vi ikke blot lade underholdning være underholdning, kan man spørge? Hvis man vil debattere problemerne med at nakke og æde dyr, kan man jo skrive en kronik eller se debatprogrammer, hvor der er plads til holdninger og argumenter. Men pointen er præcis den modsatte. Det er netop, når de slet skjulte holdninger pakkes ind i underholdning, at en praksis, som burde vække vores kritiske sans, i stedet efterlader os uanfægtet og bekræftet i egne domme.

Lad os analogt antage, at et konkurrerende medie vil vinde nogle seere fra DR og derfor lancerer programserien 'Scor & knep', hvor en yngre udgave af værterne i 'Nak & æd' bliver sendt i byen med det mål at dyrke sex med en særlig type kvinde (blondine, storbarmet m.m.). Hvis ikke projektet lykkes, skal de til gengæld dyrke sex med en kvinde, som de selv og seerne ganske fordomsfuldt finder meget grim.

Et så nedladende og instrumentelt kvindesyn vil de færreste heldigvis tolerere, selv uden en #MeToo-bevægelse. Og der kan for os at se rejses lige så vægtig kritik af det syn på dyr, som 'Nak & æd' uge efter uge lader glide ned med aftenkaffen under dække af letbeten underholdning.

Det mindste, man kan kræve af en public service-station, er, at programmet tager diskussionen og gør det synligt for seerne, at det at nakke og æde dyr ikke er en naturlig retfærdighed eller selvfølge, men et aktivt etisk valg, som de to værter og seerne bør argumentere for.

KRONIKEN 25. januar 2022

Velkommen til Houellebecqistan

BJØRN BREDAL

Det er 'French Psycho'. Serielle onanister, pillemisbrugere og forbrugere af porno og købesex, som klarer sig glimrende i den moderne verden og keder sig til døde. Men franske Michel Houellebecq er også begyndt at tro på noget.

Bjørn Bredal er forstander på Johan Borups Højskole og forfatter til en række bøger om Frankrig

FRANKRIG ER på den anden ende, når en ny roman af Michel Houellebecq udkommer. Med skræk afventes hans ord lige som lægens efter en alvorlig undersøgelse.

Hvor galt står det til? Man gør klogt i at have nogen at holde i hånden, når man går ind til den seneste Houellebecq, og 'Anéantir' er ingen undtagelse. Titlen på nyeste roman betyder 'At udslutte', og den begynder sådan her: »Visse mandage mod slutningen af november eller begyndelsen af december, især når man er single, føler man sig i dødens tunnel«.

Eller roman og roman. Ordet er lovligt litterært. Michel Houellebecq skriver noget, som er en kloning mellem sociologi, psykoanalyse, marketing, meningsmageri og forhenværende litteratur, som kunne kaldes stilistik uden stil. Han kan, især i sine tidlige bøger, skrive lige så idiotisk som ejendomsæglerannoncer.

Kald det kvadratisk og praktisk, sådan som Jean-Paul Sartre påstod, at han gerne ville skrive, og som 1968'erne drømte om, dengang stil var noget borgerligt pis, ligesom det at stemme sin guitar. Men mærkeligt nok er Houellebecqs nulstil også betagende, bevægende. Men først og fremmest uhyggelig. Man griner på en absurd og nihilistisk måde.

Han kan skrive, mildt sagt. Men han skriver som en den klon, han også ligner og dyrker at ligne. Afuddannelse er han agroingeniør, og hvis man forestiller sig

et genmodificeret biopoetisk fænomen med skorsten, har man nogenlunde den kæderygende Michel Houellebecq.

Jeg forsøgte engang at interviewe ham, men mine evner slog ikke til. Det var i en periode, hvor han bar sin depression, eller hvad det var, helt uden på frakken. Siden er han blevet lidt mere menneskelig, måske bare muteret tilbage.

Dengang blev mine utrolig begavede spørgsmål stort set kun mødt af den røg, der steg op fra cigarettens, som sad mellem hans gule fingre. Det længste svar, det lykkedes mig at fremelske, lød nogenlunde sådan her: »Ben, peut-être: Øh, måske«.

Jeg havde det ikke godt med mig selv efter det interview. Jeg havde det, som om jeg lige havde lige læst en roman af Michel Houellebecq.

NEJ, DET ER VIST egentlig ikke litteratur, Michel Houellebecq skriver. Snarere en form for nyt samfundsfænomen, som analyserer og gennemlyser os alle med iskolde stråler, der ikke kun kommer fra selve bogen, men også fra den mærkelige person selv og ikke mindst: fra hele det kolossale hype, medierne hyler med. I dagene omkring en udgivelse er det hidtil, men tilstanden bider sig fast mere permanent. Frankrig er ved at mutere. Fra Frankrig til Houellebecqistan.

Der er stærke elementer af science fiction i hans bøger, og ikke kun fordi han

fremskriver f.eks. 'Soumission', 'Underkastelse', fra udgivelsesåret 2015 til 2022 (= nu!), og 'Anéantir', den aktuelle roman, til 2027. Ikke vildt langt ude i det fjerne, men uhyggelig tæt på.

Gysende går man ind i et nyt år med Houellebecq-tal, ligesom da vi ramte Ge-

“
Man gør klogt i at have nogen at holde i hånden, når man går ind til den seneste Houellebecq

orge Orwells 1984. Men science fiction er jo nu blevet vores hverdag, vi lever i en slags ny nutid, en permanent futuristisk normaltilstand, hvor vi alle har virtuelle avatarer på de sociale medier, som sproget selv modsvarer med maskinernes ikkesprog og højtalernes kunstige stemmer. Houellebecq har dog noget ekstra

mærkeligt. Han synes at have en profetisk evne til at forudsige konflikter og tilstande i samfundet. Mange har sagt, at det er lidt ligesom kvinden Cassandra i den græske mytologi, som havde fået to 'gaver' af Apollon: For det første kunne hun spå om fremtiden; for det andet var der ingen, der troede på, hvad hun spåede.

At spå om fremtiden er jo at sige noget om nutiden. Især i en nutid som vores, der lider af futuristisk overbalance.

Jo, det er svært at spå, siger man, især om fremtiden. Og de, som beskæftiger sig med kontrafaktisk historieskrivning, siger, at det er svært at spå, især om fortiden.

Men nogen skal spå om alle tiderne, og da især om nutiden, når den har fået en fuldstændig forkert oplevelse af sig selv og ligesom er gået helt gal af verdenshistorien. Sådan var det i det euforiske, nyliberalistiske, galopperende globaliseringsbegejstrede Europa i årene fra Murens fald i 1989 til årtusindskiftet.

Det var et *fin de siècle*, som var så galt afmarcheret, at Francis Fukuyama kunne proklamere demokratiets tusindårsrige med sit essay og sin bog om 'Historiens afslutning'.

Jeg husker det, for jeg var der selv. Vores virkelighedsbillede var virkelig fjernt fra virkeligheden. Jo, vi kendte klimakrisen, men tog den ikke rigtig alvorligt. Jo, vi mærkede narcissismens kultur, som

Christopher Lasch skrev om, men vi tænkte, at det gik nok over eller mest var i Amerika.

I Frankrig var der en dominerende forestilling om at leve i den lykkelige tid efter ungdomsoprøret i 1968 med stadig flere frisættelser fra tidligere tiders snærende former i sex og samfund.

Oprøret var blevet en borgerlig tilstand i en nyfundet forening med økonomien og kapitalismen omkring en frihedstanke, en idé om den enkeltes rettigheder, som favnede både højre til venstre.

De unge it-entreprenører lignede slet ikke gamle dages kapitalister med cigar og høje hatte, de spiste pizza, gik i jeans og havde kasketten i nakken. 1968'ernes hippier var muteret til forretningfolk, og så var den bedste af alle verdener vel simpelt hen bare under udvikling, ligesom militæret var under afvikling, fordi Sovjetunionen og alle mulige andre trusler var pist væk?

Troede vi. Så kom Michel Houellebecqs spådom om nutiden og fremtiden, og den var grusom. 'Udvidelse af kampzonen' landede i 1994 som en undergangsvision, der lød fuldstændig som et slogan fra ungdomsoprøret. Michel Houellebecq var selv som barn blevet forladt af en hippiemor, der skulle ud at realisere sig selv med sex og rejser.

Nu slog han lige så nådesløst ned på markedssamfundets og 68'-ideologiens